

Over acceptatie, ervaring opdoen en vooroordelen

Inclusie: een kwestie van attitudes?

ANKE DE BOER

Met de invoering van Passend Onderwijs zijn kinderen met beperkingen in de toekomst niet meer weg te denken uit de reguliere school. Voor het merendeel van deze kinderen lijkt dit geen probleem. Maar er is ook een groep kinderen die weinig aansluiting vindt bij leeftijdsgenoten in de klas en niet geaccepteerd worden in de klas. Waardoor komt het dat kinderen met beperkingen hier moeilijkheden in ondervinden? Wat is de rol van attitudes van leerkrachten, ouders en klasgenoten hierin? Deze vragen zijn in de afgelopen jaren onderzocht door de Rijksuniversiteit Groningen, afdeling Orthopedagogiek. In het onderzoek is vooral gekeken naar de houding van direct betrokkenen ten opzichte van kinderen met een cluster 4 indicatie.

Passend onderwijs is een feit geworden. Dit betekent dat er steeds meer kinderen met een beperking in de reguliere klas zullen komen. Een belangrijke gedachte achter 'inclusief onderwijs' is dat kinderen met beperkingen meer mogelijkheden zouden hebben voor sociale contacten in een reguliere school dan in een speciale school. Immers, speciale scholen staan vaak niet in de buurt waardoor kinderen het contact met leeftijdsgenoten snel

verliezen. Voor ongeveer 75% van de kinderen met beperkingen lijkt 'inclusief onderwijs' een succes te zijn. Met de andere 25% gaat het minder goed. Uit onderzoek blijkt dat deze kinderen niet worden geaccepteerd en geen vriendjes hebben in de klas. Dit is zorgelijk, want afwijzing door leeftijdsgenoten heeft dikwijls negatieve gevolgen, zoals aanpassingsproblemen in de klas, lagere leerprestaties en sociaal-emotionele problemen.

ACCEPTATIE VAN KINDEREN MET BEPERKINGEN

De houding van direct betrokkenen, zoals leerkrachten, ouders en klasgenoten, speelt een belangrijke rol in de acceptatie van kinderen met beperkingen.

Uit onderzoek blijkt dat leerkrachten doorgaans een neutrale houding hebben. Maar leerkrachten met ervaring en meer training zijn positiever. Ook ouders lijken neutraal te zijn en vinden het goed dat kinderen met beperkingen de mogelijkheid krijgen om naar een reguliere school te gaan. Bovendien denken ouders dat de opname van kinderen met beperkingen in de reguliere school leidt tot meer acceptatie van mensen met een beperking in de maatschappij. Ouders worden wel meer terughoudend als het gaat om contact tussen hun eigen kind (zonder beperking) en een kind met een beperking. Ze zouden er moeite mee hebben als hun kind een klasgenoot met ADHD zou uitnodigen voor een verjaardagsfeestje. En ze denken dat een leerkracht van het reguliere onderwijs niet goed onderwijs kan geven aan kinderen met een beperking. Ook klasgenoten hebben, net als leerkrachten en ouders, een neutrale houding. Klasgenoten worden wel beïnvloed door het type beperking. Zo zijn ze het meest negatief over leeftijdsgenoten met ADHD. Ze nodigen hen liever niet uit voor een verjaardagsfeestje. Meisjes lijken meer sympathie te hebben voor leeftijdsgenoten met een beperking.

ERVARING OPDOEN MET KINDEREN MET BEPERKINGEN

In het onderzoek is ook gekeken naar de houding van kleuters. Zij blijken de meest negatieve houding te hebben, zo laat het onderzoek zien. Kleuters willen niet graag spelen met een kind in een rolstoel en willen liever geen vriendjes zijn met een kind met een beperking. Deze negatieve houding zou verklaard kunnen worden uit de onwetendheid van deze jonge kinderen en de weinige ervaring die ze hebben in het omgaan met leeftijdsgenoten met een beperking. De houding van kleuters kan wel veranderd worden.

Uit één van onze onderzoeken blijkt dat, wanneer kleuters ervaring opdoen met kinderen met beperkingen, zij positiever worden. Ook kunnen zij op eenvoudige manier meer leren over beperkingen, door bijvoorbeeld het voorlezen van prentenboeken waarin een personage met een beperking centraal staat en het voeren van een kringgesprek hierover. Onderzoek laat zien dat kleuters hierdoor een positievere houding krijgen. Contact tussen jonge kinderen met en zonder beperkingen lijkt de belangrijkste factor te zijn en het meest te bekliven. Dit pleit voor de 'inclusie' van kinderen met beperkingen vanaf de start van de basisschool.

NEGATIEVE (VOOR)OORDELEN WEGHALEN

Een opvallende uitkomst van het onderzoek is het negatieve effect van een klassenassistent op de acceptatie van kinderen met een cluster 4 indicatie. Deze uitkomst komt overeen met onderzoek uitgevoerd in andere landen. Het lijkt er op dat het kind met een beperking een uitzonderingspositie krijgt door een klassenassistent waardoor het kind extra opvalt. Het geven van ondersteuning in kleine heterogene groepjes lijkt een betere oplossing, in plaats van individuele begeleiding (buiten de klas). Naast de klassenassistent is de houding van klasgenoten van belang in de acceptatie van kinderen met een beperking. Hoe positiever klasgenoten zijn, hoe meer kans een kind met een beperking heeft om geaccepteerd te worden. De houding van kinderen wordt beïnvloed door hun ouders. Ouders met een meer negatieve houding hebben een negatieve invloed op hun kind, en andersom. De rol van klasgenoten en ouders in 'inclusief onderwijs' moet daarom niet onderschat worden. Het creëren van een positief sociaal klimaat in de klas is van groot belang. Daarnaast is het belangrijk om ouders voor te lichten over hun eigen rol en de invloed die ze hebben op hun kind. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden door het organiseren van ouderavonden en daarbij vooral negatieve (voor)oordelen weg te halen.

Meer informatie over het onderzoek is te lezen in een praktijkboekje. Dit boekje, of meer informatie, is op te vragen via: anke.de.boer@rug.nl.

